

Türk Ticaret Kanunu'nda Birleşme, Bölünme ve Tür Değişikliğine İlişkin Düzenlemelerin Türkiye'deki İş Hayatına Etkileri

The Effect of Regulations Related to the Modifications of Union, Division and Type Alteration in Turkish Commercial Law to Business Life

Dr. Semih Büyükipekçi (Selçuk University, Turkey)
Prof. Dr. Naim Ata Atabey (Selçuk University, Turkey)

Abstract

Businesses nowadays need restructuring in which economy becomes global to create new values, to be efficient in world market and to reach strategic priorities in business life. Being restructured provides some advantages such as the increase of the company's value, reorganization of the structure and management of the company and the increase of competition advantage. The importance of union, division and type alteration has increased to advance competition strength of Turkish companies both in domestic market and foreign market. There were some insufficiencies in legal regulations of union, division and type alteration in Turkey for many years. In this context, the draft was completed in 2005, was passed in parliament in 2011 and with Law No: 6102 it came into force in July, 2012. The purpose of this chapter is by presenting the modifications of union, division and type alteration after Law No: 6102 Turkish Commercial Code, revealing the innovations brought in Commercial Life/ Business Life. With these legislative regulations made in Turkey the improvement of commercial relationships with Macedonia and Balkan States is expected.

1 Giriş

Şirketler kazanç sağlamayı hedef edinen mal ve kişi topluluklarıdır (Arslan ve Çelik, 2010). Küreselleşme ile birlikte artan rekabet, şirketlerin yaşam mücadelelerini gün geçtikçe zorlaştırıyor ve şirketler için ayakta kalabilmek, bir takım stratejik kararların doğru zamanda ve doğru biçimde uygulanabilmesine bağlı hale geliyor. Bu noktada da stratejik yönetim becerisi ön plana çıkıyor. Yeni ekonominin yöneticileri, ancak vizyonlarını geniş tutarak, modern yönetim yaklaşımını benimseyerek ve iş dünyasının sürekli yenilenen norm ve trendlerine uyum sağlayabilme yeteneklerini geliştirerek kendilerini küresel rekabet girdabından kurtarma şansına sahip olabilecekler. Böylesine zorlayıcı bir ortamın doğal sonucu olarak şirketler zaman içinde çeşitli ortaklıklar kurmak ve stratejik işbirlikleri yapmak zorunluluğu hissettiler (msxllabs.org,2011). Özellikle riskin azaltılması ve işletmenin büyümesi ile artan idari sorunların asgariye indirilmesi ve daha kolay çözülebilmesi amacı, girişimcilerin bunlar arasında ticaret ortaklığına yönelmelerine yol açmıştır (Farrar ve Hannigan, 1998). Genel olarak satın alma, birleşme ve işbirliği olarak tanımlanan işletme dışı büyüme stratejileri mevcut ürün ve pazar alanlarında uygulanabileceği gibi yeni ürün ve pazar alanlarında da uygulanma şansına sahiptir (Paslı, 2009). Ekonomik büyümelerini tamamlayan ve daha fazla büyüme ihtimali olmayan şirketlerde görüş ayrılıkları, alanda uzmanlaşmama, şirket içerisinde değişik konularda faaliyet gösterilmesinin getirdiği olumsuz sonuçlar gibi sıkıntıları beraberinde getirmiştir. Bu ve buna benzer sonuçlar şirketleri yeniden yapılandırmaya sevk etmiş ve bölünme gerçekleşmiştir.

Mevcut Türk Ticaret Kanunu 124. maddesinde, Eski Kanun'da da hükmedildiği gibi ticaret şirketlerini; kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerinden ibaret olduğunu belirtmiştir (Özmen, 2010). Kanunda ayrıca kolektif ve komandit şirketlerin şahıs; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin ise sermaye şirketi olduğu belirtilerek şahıs ve sermaye şirketleri arasındaki fark açık bir şekilde ortaya konmuştur (Atlas, 2011). Ayrıca Yeni Kanun ile birlikte ultra vires ilkesi terk edilmiştir. Eski Kanun'un 137. maddesi uyarınca ticaret şirketlerinin şirket sözleşmelerinde yer alan işletme konuları dışındaki alanlarda haklar edinmesine ve borçlar üstlenmesine zemin hazırlayan hukuki işlemleri, yok hükmündedir. Bu hukuki işlemler "ultra vires işlemler", yani şirketin işletme konusu dışında kalan işlemler olarak adlandırılmaktadır (Deloitte, 2007). Diğer bir ifade ile ticaret şirketlerinin hak ehliyetinin sınırını işletme konusu teşkil etmektedir. Türk hukukuna Türk Ticaret Kanunu ile giren ve ticaret şirketleri hukukuna hakim olan bu temel kural, Avrupa Birliği'nin, şirketlere ilişkin 1 no'lu Yönerge'sinde, üye ülkelerin ultra vires kuralını kanunlarından çıkarmalarını öngören düzenlemesine paralel olarak Mevcut Türk Ticaret Kanunu ile Kanun'dan çıkarılmıştır. Bu sayede bu değişikliklerle, Yönerge'deki amaç doğrultusunda, üçüncü kişilerin korunması, şirketi temsile yetkili kişilerin, şirket adına yaptıkları işlemlerin şirketi bağlayacağına üçüncü kişilerin güvenmelerinin sağlanması yoluyla işlem ve pazar güvenliğini temin etme imkanı elde edilebilmiştir (Özkorkut, 2009). Bu düzenleme, işlem güvenliğinin tesis edilmesi açısından son derece olumlu bir adımdır.

Mevcut Türk Ticaret Kanunu'nda birleşme, bölünme ve tür değişikliğine ilişkin ayrıntılı düzenlemeye gidilmiştir. Bunlara ilişkin hükümler bütünüyle yeni bir düzenlemedir. Gerekçe'den anlaşıldığına göre bu düzenlemeye İsviçre'nin 2003 tarihli "Birleşme, Bölünme, Tür Değiştirme ve Mal Devrine İlişkin Federal Kanun" u kaynak olmuştur (Moroğlu, 2009).

2 Kavramsal Çerçeve

2.1 Birleşme

Ticari işletmelerin birleşmesi, çeşitli ticari işletmelerin tasfiye edilmeksizin bir işletme haline gelmesi ve birleşen işletme veya işletmelerin sahiplerine bu işletmeden pay verilmesidir (Ayhan, 2011). Mevcut Türk Ticaret Kanunu birleşmenin iki şekilde olacağını belirtmiştir. Bunlardan birincisi, bir şirketin diğerini devralması, ikincisi ise yeni bir şirket içinde bir araya gelmeleri şeklindedir (Arkan, 2009).

Devralma Yolu ile Birleşme: Bir şirketin diğer bir şirketi devralması yoluyla birleşme durumunda, devralınan şirketin tüzel kişiliğinin sona ermesine karşılık, devralan şirketin tüzel kişiliği devam etmektedir. Türk hukuku çerçevesinde ticaret ortaklıklarının devralma yolu ile birleşmesi, en az bir ortaklığın, ortaklarının başka bir ortaklığa alınması karşılığında malvarlığı veya işletmesini aktif ve pasifleriyle bir bütün olarak o ortaklığa devrederek tasfiyesiz dağılması olarak tanımlanıyor. Bu tür birleşmelerde bir şirket sona ererken diğer şirket varlığını sürdürüyor. Bu süreçte devralınan şirketin varlıkları ve borçları devralan şirkete geçiyor ve devralan şirket, devraldığı şirketin hisselerini; kendi hisse senetlerini, tahvillerini vererek veya nakden ödeme yaparak satın alıyor (Dinç, 2011).

Yeni Şirket Kurulması Yolu ile Birleşme: Yeni şirket kurulması yolu ile sağlanan birleşmelerde ise her iki şirketin tüzel kişiliği sona eriyor ve yeni bir tüzel kişilik oluşturuluyor. Türk hukuku çerçevesinde yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme, 'en az iki ortaklığın, ortaklarının yeni kurulan bir ortaklığa alınmaları karşılığında malvarlıkları veya işletmelerini aktif ve pasifleriyle birer bütün olarak bu ortaklığa devrederek tasfiyesiz dağılmaları sonucunda iki veya daha çok ortaklığın tek bir ortaklık durumuna gelmesi' olarak tanımlanıyor. Birleşen şirketlerin varlıklarının ve borçlarının tamamının yeni kurulan şirkete devredilmesi söz konusudur. Yine, birleşen şirketlerin ortaklarının hakları korunarak, ortağı oldukları şirketin hisselerine karşılık, yeni kurulan şirketin hisselerinden vermek veya başka bir menkul kıymet yahut nakit para ödemek de mümkün olmaktadır. Devralma yolu ile birleşme ve yeni bir şirket kurulması ile birleşmenin kuralları temel olarak aynı. Sonuçta birleşen şirketlerin varlık ve borçları aynı çatı altında toplanıyor (Dinç, 2011).

2.2 Bölünme

Ticari hayattaki gelişmelere paralel olarak son dönemde şirket bölünmeleri konusu önem kazanmıştır. Bölünme, çok büyüyen ve çekirdek işletme konusundan uzaklaşan şirketlerin ana konularına dönebilmelerine olanak sağlayan bir yol olarak ifade edilebilir. Bölünme kavram olarak, sermaye şirketlerinin ve kooperatiflerin malvarlıklarını tamamen veya kısmen kendilerinden ayırarak tasfiyesiz olarak ve kısmi küllî halefiyet yoluyla başka sermaye şirketlerine veya kooperatiflere devretmeleri ve bunun karşılığında bölünen şirketin ortaklarının devralan şirketlerde ortak konumunu kendiliğinden elde etmeleridir. Bir şirketin malvarlığı bölünmüş ve malvarlığının bir bölümü başka bir şirkete kanunen intikal ettiğinde, bölünen şirket ortaklarının payları, devredilen malvarlığının değeri kadar değer yitirir. Yitirilen değer karşılanması için, devralan şirketin paylarını, bölünen şirketin ortakları kendiliğinden kazanır (ongoren.av.tr, 2012).

Tam bölünmede, şirketin tüm malvarlığı bölümlere ayrılarak ve diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler. Tam bölünüp devrolunan şirket sona erer ve unvanı ticaret sicilinden silinir. Kısmî bölünmede ise bir şirketin malvarlığının bir veya birden fazla bölümü diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler veya bölünen şirket devredilen malvarlığı bölümlerinin karşılığında devralan şirketlerdeki payları ve hakları elde eder. Bölünen şirketlerin aynı neviden olması gerekmez. Anonim şirket, mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla anonim şirkete veya limitet şirkete bölünebilir.

2.3 Nevi Değiştirme (Tür Değiştirme)

Tür değiştirme ya da Eski TTK'ya göre şirketlerde nevi değiştirme, bir ticaret şirketinin tüzel kişiliğini korumak suretiyle bir takım yasal işlemlerden geçtikten sonra, yeni tip bir ticaret şirketine dönüşmesi şeklinde tanımlanabilir (Uslu, 2004). En geniş anlamda nevi değiştirme; bir işletmenin bir hukuki biçimden diğer bir hukuki biçime çevrilmesi, yani hukuki ve ekonomik ayniyet ve devamlılığını sürdürerek, başka tipte bir ticaret şirketi olarak başka ve şirket tipine uygun statü ve unvanla ortaya çıkmasıdır (huseyinust.com, 2011).

Ekonomik gelişmeye paralel olarak oluşan sermaye birikimini daha verimli ve kapsamlı ticari amaçlara yönlendirmeyi arzu eden ve bu hususta kararlı olan işletmeler, bu amaca uygun işletme nevine dönüşmek isterler. Günümüzde bu eğilimler, aşağıda sıralanan nedenler de dikkate alınarak şahıs şirketlerinin sermaye şirketine ve özellikle anonim şirket nevine dönüşümü biçiminde odaklanmıştır. Nevi değişikliğinin nedenlerini şu şekilde sıralayabiliriz (huseyinust.com, 2011).

- Şirketlerin sermaye yapısını değiştirmek,

- Şirketlerin sorumluluk yapısını değiştirmek,
- Örgüt biçimini değiştirmek, holdingleşme, halka açılmak gibi,
- Finansman olanaklarını artırmak ve çeşitlendirmek,
- Teşviklerden yararlanmak,
- Vergisel avantajlardan yararlanmak.

Ticaret şirketlerinin nevi değiştirmesinde, teorik açıdan iki sistem düşünülebilir. İlk olarak nevi değiştirilmek istenen şirketin feshedilip tasfiyeye tabi tutulması ve yeni kuruluş yolu ile yeni nevine çevrilmesidir. Bu sistemde birincisi nevi değiştirilen, ikincisi ise yeni nevideki şirkete ait olmak üzere iki hukuki kişilik vardır. Mal varlığı yeni nevideki şirkete intikal etmektedir. Burada bir "hukuki ayniyet" yoktur. Mal varlığı intikal ettiği için sadece kısmi bir "ekonomik ayniyet" vardır. Çünkü mal varlığı tasfiyeden sonra intikal etmektedir. Bu durumda, bir nevi değişikliğinden söz etmeye bile imkân yoktur. Söz konusu olan eski şirketin ve işletmenin fesih ve tasfiyesi ve artan mal varlığının yeni kurulan yeni tipteki şirkete intikalidir.

İkinci durum olan şekil değiştirici nevi değiştirme sisteminde; mevcut şirketin sözleşmesinde amaçlanan şekilde değişiklik yapılır, düşünülen yeni şirkete ait kuruluş işlemlerine uyulmak suretiyle nevi değişikliği gerçekleştirilir. Burada eski ve yeni şirket arasında hem hukuki hem de ekonomik ayniyet vardır. Yeni şirket eskisinin devamıdır. 6762 sayılı Eski Türk Ticaret Kanunu'nda tür değişikliği, nevi değiştirme başlığı altında 152. madde de yer almıştır. Ayrıca yine aynı Kanun'un 268. maddesinde kolektif şirketlerin, komandit şirketlere geçebileceği ve 553, 554 ve 555. maddelerde anonim şirketlerin limitet şirketlere nevi (tür) değişikliği yapabileceklerine ilişkin hükümler yer almaktadır. Mevcut Türk Ticaret Kanunu'nda da tür değiştirme süreci de birleşme ve bölünme gibi ayrıntılı düzenlemelere tabi tutulmuştur.

3 Araştırmanın Yöntem ve Bulguları

3.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada Türk Ticaret Kanununun da yer alan şirket birleşmeleri, bölünmeleri ve nevi değiştirmelerinin yeni Kanun ile ne derece değişikliğe uğradığının tespiti amaçlanmıştır. Ayrıca Kanun yürürlüğe girdikten sonra ticaret şirketlerinin bu değişikliklere ne derece tepki verdiği ölçülerek, değişikliklerin ticaret hayatındaki önemi tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.2 Araştırmanın Kısıtları

Araştırmada kısıt olarak 6742 sayılı Eski Türk Ticaret Kanunu'nun 146 / 152 maddeleri ile 6102 sayılı Mevcut Türk Ticaret Kanunu 136/148, 159/179 ve 180/191 Maddeleri belirlenmiştir. Bu maddelerde şirket birleşmeleri bölünmeleri ve nevi değişiklikleri yer almaktadır. Ayrıca Konya Ticaret Odası yetkilileri ticaret şirketlerinin Kanun yürürlüğe girdikten sonra yapılan bu değişikliklere ne derece tepki verdiklerini ölçmek amacıyla nitel veri toplama tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır.

3.3 Araştırmanın Bulguları

Araştırma sonucunda yürürlükteki Mevcut 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile yürürlükten kalkan 6742 sayılı Türk Ticaret Kanunu karşılaştırılmış ve aşağıdaki bulgular elde edilmiştir. Ayrıca Konya Ticaret Odası ile yapılan görüşmede değişikliklere ilişkin veri tabanının olmadığı anlaşılmıştır. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin buna yönelik bir çalışmasının olmadığı anlaşılmıştır.

Şirket Birleşmelerinde Eski ve Mevcut Türk Ticaret Kanunu'nun Karşılaştırılması

Eski TTK şirket birleşmelerini ayrıntılı bir şekilde incelememiştir. 6762 sayılı Kanun birleşmeleri 146 ve 151. maddeleri arasında incelemiştir. Bu maddelerde, şirket birleşmelerinin tarifi, şartları hükümleri belirtilmiştir. Ayrıca aynı Kanun'un 451 ve 454. maddelerinde de anonim şirketlerin birleşmelerine ilişkin özel hükümlere yer verilmiştir (Dinç, 2011). Eski TTK hükümleri, ticaret şirketleri arasında gerçekleşecek olan gerek devralma yolu ile gerekse de yeni şirket kuruluşu yoluyla birleşmeler açısından müşterek geçerlilik şartlarını şu şekilde belirlemiştir.

- Birleşecek olan şirketler aynı türden olmalıdır,
- Devrolunan şirket, malvarlığının tümünü bünyesinde birleşilen şirkete devretmelidir.
- Devrolan şirket birleşme ile fesh olmalıdır.
- Devrolan şirket veya şirketlere ait malvarlığının devralan veya yeni kurulan şirkete intikali, külli halefiyet esasına göre gerçekleşmelidir.
- Birleşme dolayısıyla ortadan kalkan şirketin malvarlığının karşılığını, yeni şirketin payları oluşturmalıdır.

Birleşmeye, MTTK'nın 136. ila 148. maddelerinde yer verilmiş olup, Mevcut Kanun'da Eski'ye oranla daha ayrıntılı ve geniş kapsamlı olarak düzenlenmiştir (Dinç, 2011). Bu çerçevede, Eski TTK'da olduğu gibi, Mevcut TTK'da da birleşme "devralma şeklinde" ve "yeni kuruluş şeklinde" birleşme olmak üzere iki çeşit olarak ele alınmış olup, kabul eden şirket "devralan", katılan şirket ise "devrolunan" şeklinde ifade edilmiştir.

Eski TTK'da yer alan birleşmeye ilişkin temel ilkeler MTTK kapsamındaki düzenlemeler ile genel anlamda korunmuştur. Bu çerçevede, MTTK'da, birleşmenin temel unsurları olan külli halefiyet ilkesi, işletmeye ilişkin tüm iş ve işlemlerde devamlılık ilkesi, ortaklık haklarının devamlılığı, tasfiyesiz sona erme gibi ilkelerin

muhafaza edildiği görülmektedir. Ancak, Eski Kanun'dan farklı olarak tasfiyesiz sona ermenin istisnasını teşkil eden, MTTK'da bir ticari işletmenin bir ticaret şirketiyle (onun tarafından devralınması suretiyle) birleşmesi düzenlemesi kabul edilmiştir. Bu tür birleşmede, ticari işletmenin tüzel kişiliği bulunmadığından, sona erme söz konusu olmamakta, sadece ticari işletme aktif ve pasifiyle birlikte ticaret şirketi tarafından devralınmaktadır.

Eski TTK'da birleşme işleminin yapılması için şirket türlerinin aynı olması şartı yer almaktadır. Bu sebeple yürürlükte bulunan uygulamada, şirket türleri farklı olan şirketler birleşme işlemi yapmak istediklerinde, şirketlerden birisi öncelikle tür değiştirme yoluna gitmekte ve buna bağlı olarak da birleşme süreci bir hayli uzamaktadır. Oysa Mevcut TTK ile şirketlerin aynı türden olma şartı ortadan kalkmış bulunmaktadır. Buna göre sermaye şirketlerinin limited yahut anonim şirket olmasına bakılmaksızın birleşmelerinin önu açılmıştır. Böylece, getirilen düzenleme kapsamında, bugüne kadar aynı türden olmayan şirketlerin birleşmesinde başvuru tür değiştirme yolu bertaraf edilerek daha pratik ve hızlı bir birleşme sürecinin yolu açılacaktır.

Bu çerçevede, Mevcut TTK'nın 137. maddesi, üç sınıf halinde kanunen izin verilen birleşmeleri düzenlemektedir (Dinç, 2011). Madde kapsamında, sermaye şirketlerinin, şahıs şirketlerinin ve kooperatiflerin hangi şirketlerle ve hangi şartlar altında birleşebilecekleri birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarda ayrı ayrı belirtilmiştir. Buna göre,

- Sermaye şirketleri; sermaye şirketleriyle, kooperatiflerle ve devralan şirket olmaları şartıyla, kolektif ve komandit şirketlerle birleşebilirler.
- Şahıs şirketleri, devrolunan şirket olmaları şartıyla sermaye şirketleriyle ve devrolunan şirket olmaları şartıyla kooperatiflerle birleşebilirler.
- Kooperatifler, kooperatiflerle, sermaye şirketleriyle ve devralan şirket olmaları şartıyla şahıs şirketleriyle birleşebilirler.

Mevcut TTK'da birleşme müessesine ilişkin hükümler, Eski TTK'ya göre çok daha geniş ve kapsamlı bir şekilde düzenlenmiştir. Şüphesiz ki bu ayrıntılı düzenlemelerin yapılmasında, ülkemizde yapılan şirket birleşmelerinin sayısında meydana gelen artış ve bu doğrultuda bazı hususların açıklığa kavuşturulması ihtiyacının doğması en önemli faktörlerden biridir. Bununla birlikte; şirket birleşmelerine ilişkin olarak, MTTK'nın hazırlanmasında AB, Alman ve İsviçre hukukundaki gelişmelerin de dikkate alınması suretiyle birleşme işlemlerinin kolaylaştırılması yönünde bir anlayış benimsenmiştir.

Bu anlayış doğrultusunda birçok yeni düzenleme MTTK'da yerini almıştır. Söz konusu yeni düzenlemeler, türler arası birleşme serbestisi, şahıs şirketlerinin birleşmesi, tasfiye halinde bir şirketin ve borca batık şirketin birleşmeye katılması, denkleştirme ödemesi, ayrılma akçesi, sermaye şirketlerinde kolaylaştırılmış birleşme gibi düzenlemelerdir. Dolayısıyla, MTTK ile getirilen düzenleme ve kolaylıklar sayesinde, ekonomik gelişmelere de bağlı olarak, ileriki dönemlerde yapılacak şirket birleşmelerinin sayısında ciddi bir artış meydana gelmesi kuvvetle muhtemeldir. Ancak yeni düzenlemelerin sağlıklı bir şekilde uygulanması ve Mevcut Kanun'la ilgili oluşacak tereddütlerin giderilmesi açısından ilgili Bakanlık tarafından, birleşme işlemlerine ilişkin bir uygulama tebliğinin çıkarılması gereklidir.

Şirketlerde Bölünmeye İlişkin Yasal Düzenlemeler

Bölünmeye ilişkin olarak, 6762 sayılı Eski Türk Ticaret Kanunu'nda şirketlerin yapılanmasına ilişkin olarak, sadece birleşme ve tür değiştirmeler düzenlenmekteydi. Bu düzenlemelerde şirketlerin bir anlamda tasfiyesi söz konusu olmaktaydı. Bölünmeye ilişkin herhangi bir düzenleme yoktu. Bölünmeye ilişkin hükümler Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) ve Vergi Usul Kanununa (VUK) göre yapılmaktaydı. Zaman içinde ortaya çıkan gereksinimlere birleşme ve tür değiştirme cevap veremez olmuş ve şirketlerin bölünmesi gündeme gelmiştir.

Şirketlerin bölünmesi, ilk olarak Türk Hukukuna, 2001 yılında 4684 sayılı Kanunla KVK'nunda değiştirilen 38 ve 39. maddeler ile girmiştir. Bu değişiklikte bölünmeye ilişkin vergisel ve mali sonuçlar düzenlenmiş fakat bölünmenin nasıl yapılacağına ilişkin bir hüküm yer almamaktaydı. Bu da hukuki anlamda boşluğu doldurmamıştı. Daha sonra Maliye Bakanlığı ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığının birlikte çıkardığı ve 16.09.2003 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan "Anonim ve Limitet Şirketlerin Kısmi Bölünme İşlemlerinin Usul ve Esaslarının Düzenlenmesi Hakkında Tebliğ" ile şirketin malvarlığını, ortaklarını ve alacaklılarını korur nitelikteki hükümler getirilmeye çalışılmıştır. Bu düzenleme ile sadece Anonim ve Limitet Şirketlerin kısmi bölünmesi işlemlerinin usul ve esasları düzenlenmiştir. 2003 yılında yayınlanan Tebliğ ile KVK'unda 2001 yılında 4684 sayılı Kanunla yapılan değişiklikte düzenlenen bölünme birbirinden oldukça farklıdır. Çünkü Tebliğ bölünmeyi daha daraltmıştır. Kanunda tüm Sermaye şirketlerine bölünme imkanı tanınmışken, Tebliğde sadece Anonim ve Limitet şirket bölünmesinden söz edilmektedir. Yine KVK'nda tam ve kısmi bölünmenin iki türlü olabileceği belirtilmişken, Tebliğde sadece kısmi bölünmeye imkân tanınmıştır. Bölünme müessesesinin esas itibariyle bir şirketler hukuku konusu olduğu ve Ticaret Kanununda düzenlenmesi gereği açıktır (Akça, 2010). Mevcut TTK, 82/891/AB sayılı Yönergesini ve İsviçre Birleşme Kanunu'nu model alarak, sermaye şirketlerinin ve kooperatiflerin tam ve kısmi bölünmelerini ayrıntılı bir şekilde hukukumuzda getirmiştir. Böylece, Türk hukukunda hem kısmi hem de tam bölünmenin sermaye şirketleri ve kooperatifler açısından tam olarak uygulanmasının önu açılmıştır.

Bölünme, maddi hukuk yönünden ilk defa Mevcut Türk Ticaret Kanunu ile düzenlenmiştir. Kanun'un yürürlüğe girmesiyle bölünme konusundaki yasal boşluk doldurulmuştur. MTTK bölünmeyi 159 ile 179. maddeler arasında düzenlemektedir. Bu maddelerde ortaklık paylarının ve haklarının korunması, bölünme sözleşmesi, şirket alacaklılarının durumu ve tescil gibi birçok önemli konu ele alınmaktadır. MTTK hem tam bölünme hem kısmi bölünmeyi düzenlemektedir. MTTK, bölünme işleminin çeşitli aşamalardan geçmesini öngörmektedir. Öncelikle bölünmenin türüne göre bölünme sözleşmesi veya bölünme raporu hazırlanmalıdır. Şirket alacaklılarının hakları güvence altına alınmadan da bölünme kararı alınması mümkün olmamaktadır. Ayrıca bölünmeye katılan ortaklıkların yönetim organları bölünme hakkında rapor hazırlayacaktır.

Şirketlerin Nevi Değişikliğinde Eski ve Mevcut Türk Ticaret Kanunu'nun Karşılaştırılması

Eski TTK'da tür değiştirme sadece 152. maddede ele alınmıştır. Eski Kanun'da tür değişikliğine ilişkin fazla ayrıntıya gidilmemiştir. Kanun'da şartlar yerine getirildikten sonra tür değişikliğinin olabileceğini belirtmektedir. Ayrıca Kanun'un 553, 554 ve 555. maddelerinde de sermaye şirketlerinin tür değişikliğine ilişkin hükümler vardır. Buna göre, anonim şirketin şartları yerine getirmek kaydı ile limited şirkete çevrilebileceği hükmedilmiştir. Fakat şirket ortaklarının itirazı şirketin tasfiye kararı almasına sebep verebilir.

Mevcut TTK ise tür değişikliğini daha ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Mevcut Kanun'un 180 ile 191. maddeleri arasında belirtilmiştir. Kanun'a göre, yeni türe dönüştürülen şirketin eskisinin devamı olacağı hükmedilmiştir. Mevcut TTK'da;

- Sermaye şirketleri, başka türde sermaye şirketine veya kooperatife dönüşebilir.
- Kollektif şirket, bir sermaye şirketine, kooperatife ve bir komandit şirkete dönüşebilir.
- Komandit şirket, bir sermaye şirketine, kooperatife ve kollektif şirkete dönüşebilir.
- Kooperatif ise bir sermaye şirketine dönüşebilir.

Yukarıdaki hükümlere göre, MTTK ile birlikte bir şahıs işletmesi, bir sermaye şirketiyle birleşebilmektedir. Fakat sermaye şirketinin, şahıs işletmesini devralması gerekmektedir. Ayrıca Kanun bir ticaret şirketinin, bir ticari işletmeye dönüştürülebilmesini de mümkün kılmıştır. Fakat bunun için söz konusu ticaret şirketinin paylarının tümü, ticaret işletmesini işletecek kişi veya kişiler tarafından devralınmalı ve ticaret işletmesi bu kişi ve kişiler adına ticaret siciline tescil ve ilan edilmelidir. Ticaret işletmesine dönüştürülen ticaret şirketi, bir kollektif veya komandit şirket ise anılan ticaret şirketinin borçlarından, ticari işletmeyi işletecek kişi ve kişiler ile ticaret şirketinin eski ortakları da Kanun'daki zamanaşımı süresince sınırsız sorumlu olurlar (vergikanunhaberleri.blogspot.com, 2012).

4 Sonuç

Mevcut TTK birleşme ve tür değişikliğine ilişkin ayrıntılı olarak düzenlemeye gitmiştir. Tür değişikliğinde ortakların şirket payları ve hakları korunacaktır. Şirket birleşmelerinde aynı neviden olma şartı kaldırılmıştır. Sermaye şirketleri diğer sermaye şirketleri, kooperatifler ve devralan şirket olma şartı ile kollektif ve komandit şirketlerle birleşebileceklerdir. Ayrıca şahıs şirketleri, diğer şahıs şirketleriyle, devrolunan şirket olma şartı ile sermaye şirketleriyle ve kooperatiflerle birleşebileceklerdir.

Ayrıca Yeni Kanun'da bölünme ilk kez düzenlenmiştir. Türk Ticaret Kanunu, Avrupa Birliği müktesebatına uyumu da dikkate alarak, bölünme müessesesini tüm yönleri ile düzenlemiştir. Tıpkı birleşme ve tür değişikliğinde olduğu gibi bölünmenin hangi usul ve esaslar ile yapılacağı, bölünme kavramı ve türleri belirtilmiş, bölünme işlemleri sırasında ortaklıkların izleyeceği prosedürler (bölünme planı/sözleşmesi gibi), bölünen ve devralan ortaklığın sorumlulukları düzenlenmiştir. Şirket bölünmelerinde şirketler fazla büyüdüklerinde ayrı ayrı şirket olabileceklerdir. Özellikle uygulamada yaşanan en büyük sorunların başında gelen, alacakların korunması, kamuya yapılacak izah ve çalışanlarının korunması gibi hayati öneme sahip konular cevap bulmuştur. Bölünmenin Mevcut Türk Ticaret Kanunu'nda yer almasıyla birlikte sermaye şirketlerinin yeniden yapılandırılmasında olumlu etkileri olacaktır. Muhasebe alanında bu konuda getirilen yenilikler ise birleşme, bölünme ve tür değiştirme işlemlerinin denetime tabi tutulması ve birleşme, bölünme bilançolarının hazırlanmasıdır.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden alınan bilgilere göre Kanun yürürlüğe girdikten sonra Türkiye'de ki şirketlerin Kanun çerçevesinde değişikliğe gittiği anlaşılmıştır. Buda Kanun'un yapıcı yanının uygulamaya geçtiğini göstermektedir. Fakat değişikliklerin veri tabanında kayıt edilememesinden dolayı net bir veri alınamamıştır. Bu bağlamda değişikliklerin daha net verilerle gösterilebilmesi için ilgili ticaret odalarının veri tabanı oluşturması gerekmektedir.

Türk Ticaret Kanunu'nda yapılan düzenlemelerle birlikte Türk şirketlerinin dünya şirketleri ile entegrasyonunun artması beklenmektedir. Bu bağlamda şirket evliliklerinin artması daha güçlü ekonomilerin oluşmasına sebebiyet verecektir. Türk şirketlerinin Balkan devletlerinde yer alan şirketlerle olan birleşmeleri, gelecek ticari hayatın seyrinde önemli sonuçlar doğurabilir.

Kaynakça

- Altaş, 2011. Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketler Karşılaştırmalı, Açıklamalı, Gerekçeli. 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Akça, 2010. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Ülkemizdeki Muhasebe Ortamına ve Muhasebe Mesleğine Etkilerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara.
- Alo Maliye, 2004. http://www.alomaliye.com/ozan_uslu_birlesme_devir.htm
- Arkan, 2009. Ticari İşletme Hukuku. 13. Baskı, Sözkese Matbaacılık, Ankara.
- Arslan ve Çelik, 2010. Ticaret Hukuku Bilgisi, 1. Baskı, Mimoza Yayıncılık, Konya.
- Ayhan, 2011. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Ticari İşletme Hukuku Genel Esasları, 4. Baskı, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Deloitte, 2012. https://www.deloitte.com/assets/Dcom-Turkey/Local%20Assets/Documents/turkey-tr_audit_TTKtasarisi_261207.pdf
- Dinç, 2011. Yeni Türk Ticaret Kanunu. 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Farrar ve Hannigan 1998. Farrar's Company Law, 4. Baskı, Butterworths, Londra.
- Hüseyin Üst, 2010. <http://www.huseyinust.com/Thread-SIRKETLERDE-NEVI-DEGISTIRME>
- İstanbul Barosu, 2008. <http://www.ongoren.av.tr/newsletter/tr/08-07.php>.
- Msxlabs, 2006. <http://www.msxlabs.org/forum/ekonomi/12321-sirket-birlesmesi.html>
- Moroğlu, 2009. Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarısı Değerlendirme ve Öneriler. 6. Baskı, Vedat Basın Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Özkorkut, 2009. "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sermaye Şirketlerine Getireceği Yenilik ve Değişiklikler-I", *Yaklaşım Yayınları*, 194, s.242
- Özmen, 2010. Türk Ticaret Kanunu. Seçkin Yayın Dağıtım, Ankara.
- Paslı, 2009. Anonim Ortaklığın Devralınması. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Vergi Kanun Haberleri, 2012. <http://vergikanunhaberleri.blogspot.com/2012/05/yeni-ttk-da-tur-degistirme-m-180-190.html>